

SREBRENICA: EEN VERHAAL ZONDER EINDE...

Op 10 april 2002 presenteerde het Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie (NIOD) haar bevindingen rond Srebrenica. Drie lijvige boekwerken en vier deelrapporten lagen op tafel. Het rapport sloeg uiteindelijk in als een bom. Het historisch-wetenschappelijk onderzoek naar de gebeurtenissen vóór, tijdens en na de val van de enclave bevat harde conclusies. Het persbericht geeft de essentie weer: een ondoordachte besluitvorming over de uitzending van een luchtmobiel bataljon, falende *intelligence*, een bij de aanval op de enclave in juli 1995 vanuit militair perspectief kansloos bataljon en de misvatting dat op luchtsteun kon worden gerekend. Daarnaast een door de Bosnische Serven georganiseerde massamoord, een falende communicatie binnen en een falende beoordeling door het bataljon van geconstateerde misdaden en een landmachttop die 'een weloverwogen poging heeft gedaan om, tegen de wil van de minister in, de informatiestroom beperkt te houden en waar mogelijk onwelgevallige onderwerpen uit de weg te gaan'.

De regering accepteerde de bevindingen op hoofdlijnen en trad af. Ons past slechts respect voor de afweging die de minister-president maakte. De toekomst zal leren wat dit besluit voor het verdere debat betekent. Gelet op het politiek-psychologische klimaat zag de bevelhebber der landstrijdkrachten zich genoodzaakt zijn functie beschikbaar te stellen. De minister accep-

teerde dit. Ook hier past slechts respect voor de loodzware en ingrijpende beslissing van luitenant-generaal A.P.P.M. van Baal.

Laat er geen misverstand over bestaan: het drama van Srebrenica raakte en raakt nog steeds tienduizenden mensen. Eerst en vooral degenen die in de enclave aanwezig waren. Zij zagen grootouders, ouders en kinderen bezwijken, zagen broers, vaders, grootvaders en ooms die werden vermoord. Daarnaast de Nederlandse militairen die in de enclave verbleven. Zij werden geconfronteerd met niet te beheersen ontwikkelingen, met geweld, ook tegen henzelf, met een dreigende humanitaire ramp en met grote ethische dilemma's. Een enkeling van hen keerde nooit terug, anderen raakten vaak diep beschadigd door wat zij zagen, door wat zij ervaarden en door de onmacht die zij voelden. Alle leidinggevenden zullen moeten leven met hun verantwoordelijkheden, met wat ze in de omstandigheden van toen deden of nalieten. Alle militairen van Dutchbat III hebben familieleden die met hun pijn, verdriet en worsteling worden geconfronteerd. Ook voor hen zal dit boek nooit gesloten worden.

Maar hoe staat het bij de VN? Heeft deze organisatie echt een geweten? Zeker wel! Op 3 april 2000 presenteerde de secretaris-generaal van de Verenigde Naties zijn rapport *We the peoples, the role of the United Nations in the 21st century* aan de Algemene Vergadering van de VN. In het hoofdstuk *freedom from fear* gaat het over de lessen van vredesoperaties. Het rapport erkent zonder omwegen dat '*...the United Nations has repeatedly failed to meet the challenge; and it can do no better today*'. Het kritisch onderzoek over de eigen rol gaf harde conclusies.

Maar tegelijkertijd: hoeveel individuele VN-functionarissen die bij Srebrenica waren betrokken hebben slapeloze nachten? Rationalisatie is een krachtig hulpmiddel om het eigen geweten in slaap te sussen. Het 'wij' helpt om de eigen verantwoordelijkheid te marginaliseren.